

PROPUNERI PRIVIND VALORIFICAREA CULTURAL-EDUCATIVĂ ȘI TURISTICĂ A SPAȚIILOR DIN CASTELUL ȘI CETATEA FAGĂRAȘ

de **CONSTANTIN POPESCU**

Construită la începutul sec. al XIV-lea ca o fortificație a voievozilor transilvăni, Cetatea Făgărașului a trăit din plin toate marile evenimente istorice și politice ale poporului nostru. Din anul 1366 stăpîni ai acestor locuri vor fi domnii munteni, de la Vladislav Vlaicu la Vlad Țepeș, numele de „Dux Fugrus“ făcînd parte din titlaturile domnești. Această epocă marcată de puternice și permanente schimburi economice și culturale de o parte și de alta a Carpaților corespunde unei perioade de înflorire a elementului etnic autohton, încurajată de înseși instituțiile politico-administrative românești.

Printre stăpîni de seamă ai Cetății și Țării Făgărașului în etapele următoare se numără și Ștefan Mailat, nobil român din Comana de Jos, voievod și căpitan suprem al Transilvaniei.

Evenimentele politice de la sfîrșitul sec. al XVI-lea și începutul celui de al XVII-lea, înregistrînd ca punct maxim actul unirii celor trei țări române sub marele voievod Mihai Viteazul, consemnează trecerea cetății în mîna acestuia pe toată durata șederii sale în Transilvania. Mihai Viteazul numește la Făgăraș castelani și pîrcălăbi munteni, ține diete, face dani și înobilează boieri.

Rolul de stăpîn feudal al marelui domeniu al Țării Făgărașului va contribui din plin la transformarea cetății în castel feudal. Funcționalității și sobrietății inițiale a construcției, dictate de rolul militar predominant în sec. XIV și XV, i se adaugă masive adaptări la necesitățile unei locuințe princiare, transformări marcate prin adaptarea stilului renascentist. Intervențiile în arhitectura cetății efectuate în principal în sec. al XVII-lea definesc structura de plan și de elevație păstrată pînă astăzi.

În secolele următoare cetatea își pierde treptat importanța, fiind transformată, pe rînd, în închisoare militară, cazarmă și centru de recrutare.

În anii noștri, printr-o hotărîre a Consiliului de Miniștri, întregul spațiu al castelului a fost supus restaurării în vederea amenajării ca muzeu, iar spațiile din centura exterioară, cetatea bastionară, au fost destinate unor amenajări turistice, comerciale și de agrement.

Stadiul final în care se găsesc lucrările de restaurare a monumentului istoric național Cetatea și Castelul Făgăraș ridică în fața muzeografilor un complex de sarcini de înaltă responsabilitate științifică și cultural-educativă, ce privesc în principal stabilirea profilului muzeului, organizarea și constituirea patrimoniului muzeal.

Dintru început, trebuie spus că întreaga acțiune, fundamentată pe o solidă cercetare muzeografică, trebuie să țină seama de un factor important și anume adap-

tarea tematicii generale de organizare a muzeului la condițiile amenajării unui spațiu de excepție, unic în țară, pe care-l oferă cu generozitate arhitectura renașcentistă a monumentului făgărășan. Cel puțin pentru aceasta, credem că la Făgăraș are loc o experiență națională, în cadrul căreia va trebui să promovăm cu curaj cele mai noi cuceriri ale muzeografiei noastre românești, aflată nu de puține ori în fața unor asemenea examene.

Preocupările de pînă acum, manifestate în întîlnirile de lucru ținute la Făgăraș și la C.C.E.S., la care au participat specialiști de frunte ai lumii noastre științifice, au conturat necesitatea ființării la Făgăraș a unei instituții muzeale de interes național care să răspundă sarcinilor programului politic al partidului nostru de educare estetică și patriotică a oamenilor muncii, de valorificare plenară a tezaurului nostru istoric și cultural. Teoretic, s-au cristalizat mai multe variante de profil, din care amintesc: Muzeul național al obiceiurilor și practicilor sociale, Muzeul de artă comparată — România și popoarele lumii, Muzeul Carpaților românești, cu profil de științe ale naturii, Muzeu al vînătorii, Muzeu mixt de istorie și etnografie ș.a.

Toate aceste propuneri, îndreptățite și justificate în parte, au scăpat însă din vedere evaluarea unor aspecte esențiale care trebuie să domine problematica organizării acestui muzeu. Mă refer în primul rînd la ponderea pe care trebuie să o dăm explicitării istoriei Țării Făgărașului, cu evenimentele sale de maximă rezonanță în istoria Transilvaniei și a țării întregi, apoi la punerea în valoare, printr-o concepție muzeografică și muzeotehnică adecvată, a interioarelor castelului, în așa fel încît dialogul între arcatura renașcentistă și, să spunem, panoul cu fotocopii și texte executate de I.I.S. „Decorativa” să nu deranjeze, să fie posibil, iar în al treilea rînd, la reconsiderarea ideii că între domeniul culturii medievale și cel al etnografiei și artei populare nu putem trage linie despărțitoare; fenomenul este unitar și determinant pentru cunoașterea izvoarelor culturii și gîndirii românești, chiar dacă în cazul dat avem de-a face cu niște ziduri ale mîndriei feudale care, apriori, ar exclude exemplificarea creației populare cu încărcătura ei social-protestatară împotriva orînduirii feudale.

Față de indicațiile primite din partea Conducerii superioare de partid de a analiza și stabili folosința întregului complex arhitectural pe linia unei cît mai eficiente valorificări în scopuri cultural-educative, turistice și comerciale, precum și față de concluziile brigăzii Consiliului Culturii și Educației Socialiste, colectivul Muzeului Cetății Făgăraș a întocmit un sumum de propuneri în concondanță cu valoarea istorică și arhitecturală a monumentului și posibilitățile constituirii patrimoniului muzeal.

Astfel, opinăm ca în spațiile zidului de incintă (corpul de gardă, cele patru bastioane, fostele grajduri) să-și găsească locul amenajările turistice și comerciale preconizate: hotel cu 80 de locuri, bar de zi, bar de noapte, restaurant, două crame, un club al tineretului, săli de jocuri mecanice, toate acestea în spații cu acces din curtea exterioară.

Încăperile castelului să fie amenajate ca muzeu de istorie, artă feudală și artă populară, în care să-și găsească locul și manifestări variate, dinamice, cum sînt organizarea unor simpozioane, întruniri naționale și internaționale de anvergură, recitaluri de muzică și poezie, spectacole de teatru și muzică populară, care pot fi găzduite în săli adecvate cum sînt: Palatele mari, Sala Dietei, Rotondele turnurilor, Loggia și curtea interioară. Tot în limitele acestui spațiu propunem organizarea unor săli pentru expoziții cu vînzare de obiecte lucrute după piese autentice din colecțiile muzeului în atelierele manufacturiere ce se vor organiza în gospodărire proprie.

Desfășurarea tematică pe aceste funcționalități ar fi următoarea (am dat, pentru unele încăperi, numele cunoscute din inventarele cetății din sec. al XVII-lea) :

— Sălile 2, 3 și 4, garderobă, stand cu vânzare publicații, expoziție cu vânzare obiecte de artizanat, artă aplicată.

— Sala 6 (Turnul Thomori), expoziție privind istoria Țării Făgărașului în perioadele comunei primitive, epoca dacică, romană și prefeudală.

— Sala 7 (Pivnița mare a cetății), Cetatea Făgărașului în contextul fortificațiilor din Transilvania, prezentându-se prin machete fortificațiile similare, evidențiindu-se importanța istorică și valoarea excepțională a arhitecturii Cetății Făgăraș.

— Sala 8 (Turnul Roșu), începuturile Cetății Făgăraș, construirea primului turn în vremea voievodului transilvan Ladislau Kan.

— Sala 9 (Coridorul de sub loggia), prezentarea materialelor arheologice din sec. XV—XVII rezultate din săpăturile efectuate la cetate.

— Sala 12 (Casa pivnicerului), în care a ființat prima școală din Făgăraș în timpul principesei Suzana Lorantfi, expoziție.

— Sala 13, centrala termică.

— Sala 14 (Turnul Negru), bastion vizibil ca atare, unde sperăm că D.P.C.N. va reconstitui vechea poartă de intrare în cetate cu butuc rotitor.

— Sălile 16, 17 și 18, ateliere de creație, restaurare, laborator.

— Sala 19 (Bastionul Pestriț), sală de proiecții și expuneri pentru elevi, tineret, artiști plastici.

— Sălile 21 și 22 rezervații cu martori arheologici ai vechii cetăți de lemn din sec. al XVIII-lea.

— Sala 24 (Bastionul Temniță), vizitabil ca atare.

— Sala 26, Casa de bilete, cabină portar.

— Sala 30 (Bastionul Thomori), expoziție privind istoria cetății în sec. XIV—XVIII.

— Sălile 31, 32, 33, 34, 35 (Sufrageria căpitanilor, Palatele vechi, Casele lui Mailat), expoziție de artă decorativă, reconstituirea unor interioare de epocă.

— Sala 36 (Camera tezaurului), expoziție de arme și armuri.

— Sala 38 (Vechea sală a Dietei), expoziție — reconstituire Sala Dietei.

— Sala 36 (Camera tezaurului), expoziție de arme și armuri.

— Sălile 41, 42, 44, 45, 46 și 47, expoziție de arte decorative (mobilier, orfevrărie, ceramică și faianță, țesături), steaguri și produse de breslă.

— Sala 43, depozit.

— Sala 48, bastion vizitabil ca atare.

— Sălile 51, 52, 53 și 54, birouri.

— Sălile 75, 76, 77 și 78, expoziție de istorie contemporană, Făgărașul astăzi.

— Sălile 58, 59 și 60, spații pentru conferințe, întruniri naționale și internaționale de anvergură, cu posibilități de vizitare sau evitare din circuit.

— Sălile 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70 și 71, expoziție privind cultura și arta populară a Țării Făgărașului.

— Nivelele 1 și 2 ale Bastionului Temniță, prin amenajări sumare, pot folosi în circuitul muzeal la ieșirea vizitatorilor spre garderobă.

În această alcătuire tematică bilanțul folosirii suprafețelor este următorul :

— Expoziție de bază și temporară.	2.440 m.p.
— Destinații cultural-educative (săli de conferințe, congrese, simpozioane, recitaluri)	530 m.p.
— Ateliere de creație, expoziție cu vânzare	230 m.p.
— Depozite, bibliotecă, birouri	410 m.p.
— Ganguri, holuri, loggii, grupuri sanitare	740 m.p.
t o t a l	4.350 m.p.

În încheiere, îmi permit să invit pe toți cei ce doresc să-și aducă contribuția la netezirea căilor de organizare a Muzeului Cetății Făgăraș să-și spună părerea, solicitînd „Revista muzeelor“ să găzduiască o dezbatere pe această temă.

**PROPOSITIONS CONCERNANT LA MISE EN VALEUR
CULTUREL-ÉDUCATIVE ET TOURISTIQUE DES ESPACES
DU CHÂTEAU ET DE LA CITÉ DE FAGĂRAȘ**

— Résumé —

Le stade final où on se trouvent les travaux de restauration du monument historique national le château et la cité de Făgăraș apporte au premier plan la nécessité de l'organisation du musée (l'établissement du profil et les possibilités de la formation des collections).

Après une introduction dans laquelle se présente l'évolution historique du Pays et de la cité de Făgăraș et l'énumération des versions qui existent pour le profil de futur musée, l'auteur expose des propositions pour l'organisation d'un musée d'histoire et d'art féodale dans les espaces du premier étage du bâtiment, et aussi au deuxième étage un musée d'ethnographie et d'art populaire.